

Idé & Kritik

24 januari

Beyoncé

Foto: Beyoncé sägs ha mimat, inte sjungit.

Det var vad vi var tillsagda att göra, så det var vad vi gjorde.

Talesmannen **Kristin DuBois** vid Marine Corps Band försöker förklara för New York Times varför en inspelad version av nationalsången användes under president Obamas installation - till vilken

Debattbok. Lisa Bjurwald om det växande näthatet

Lisa Bjurwald är författare och journalist, och tidigare medarbetare i DN. Las Sanna Torén Björnings intervju med henne på dn.se/kultur.

Foto: Nicklas Thegerström

En värld där hatet saknar gräns

Den högerextrema nätretriken blir alltmer högljudd. Ett kollektivt tänkande föder en normförskjutning som kan leda över i hatbrott. Ändå är öppenhet det enda motgiftet mot propaganda, skriver Ola Larsmo.

Lisa Bjurwald "Skrivbordskrigarna"

Natur & Kultur

Det slår aldrig fel. Skriv en kritisk artikel om något ämne som har med migration att göra - och bums har du e-postlådan full av anonyma röster som kallar dig det ena och det andra. Likadant på Twitter eller andra digitala kanaler. Det brukar heta att man är okunnig om alla problem som "invandringen" skapar, aldrig satt sin fot i en problemförort och lever i någon sorts skyddad zon utan kontakt med verkligheten. De epiteter som brukar dyka upp är rasförrädare eller muslimkramare. För att inte tala om den störtflod av hot om sexuellt våld som kvinnliga skribenter regelmässigt utsätts för.

Att näthatet i vid mening är ett allt större samhällsproblem är uppenbart, minns "Instagramkravallerna" i Göteborg i julas. Likaså är det allvarligt att många dagstidningar sett sig tvungna att stänga sina kommentarsfunktioner.

Och nu kommer ett antal böcker

i ämnet. Först ut i år är Lisa Bjurwalds "Skrivbordskrigarna". Bjurwald blev själv ett hatobjekt på Flashback efter sin översikt av europeisk högerextremism, "Europas skam" (2011). Efter den behöver hon inte längre ge sig ut på resa för att hitta extremister. De hör av sig direkt till henne.

Det finns många sorters näthat, i Sverige och internationellt, och Bjurwald gör ett tappert försök att bena ut dem. Hennes bok är en viktig inlägg, men den är inte oproblematisk. Så är den med nödvändighet snabbt skriven, vilket märks - argument upprepas och strukturen kunde ha varit tydligare. Ändå hinner sajter hon skildrar att stängas och viss information bli inaktuell. Så är det att skriva om nätet. Det hindrar inte att "Skrivbordskrigarna" innehåller viktiga iakttagelser.

Som Bjurwald påpekar är mycket av det politiska näthatet nära förknippat med de olika (höger)populistiska rörelser som vuxit sig allt större i Europa. Men redan när internet växer fram som offentligt medium finns extremismen där,

liksom kulturen av oförsonliga angrepp. Inom området nätpsykologi har det länge setts som en funktion av möjligheten att vara anonym, liksom av vad Bjurwald kallar "enkla-viseringen", möjligheten att välja bort information som stör den egna världsbilden. Vid sidan av den digitala offentlighetens starka bidrag till demokratin löper också ett stråk av fragmentisering och likriktning.

Förutom enkla-visering talar Bjurwald också om "groupthink", kollektivt tänkande. Den som oförberedd sticker in huvudet i en grupp på Flashback som "integration och invandring" kan till en början ha svårt att ens förstå vad folk skriver, då uttryck och smädelser börjat leva sitt eget liv. Sakta flyttar man positionerna i sitt språk, vänjer sig vid allt grövre uttryck tills man kan skriva såhär:

"Hoppas de hittar och mördar så många zigenare som möjligt. Dom är alla hjältar i min bok isåfall. Zigenare och deras 'kultur' måste utrotas från den här världen så enkelt är det."

Just detta citat har Bjurwald hämtat i en Flashbacktråd som handlar om fotbollshuliganer.

Inskolningen i ett särskilt sätt att uttrycka sig och därmed tänka är den obehagligaste sidan av ett kollektivt tänkande - så citerar Bjurwald den Anders Behring Breivik som i inlägg på nätet till en början kunde vara noga med att inte dra alla muslimer över en kam.

En av de märkligheter som Bjur-

wald noterar är just likheten mellan olika sorters näthat. Hon började själv med att studera extrema islamistsajter - och den omvärldsbeskrivning man möter där är en spegelbild av den man finner på rasistsajterna Stormfront i USA och våldsbenägna English Defence League. Samma konspirationsteorier om en dold agenda, samma upprop om att det gått för långt, att det är dags att gå till "handling". Fienden olika, språket detsamma.

Hur ska man då förstå det politiska näthatet? Jag tror att man ska försöka tillämpa två synsätt som inte nödvändigtvis utesluter varandra.

Det första hittar vi redan i Bill Bufords klassiska reportage om fotbollshuliganer från 1991, "Among the thugs". Bufords krassa analys är att hat är som knark: man vänjer sig vid upphetsningen, adrenalinruset och man vill ha högre doser. Något liknande låter sig sägas om den pulsförhöjning som ett saftigt påhopp på nätet kan framkalla. *Hate is the drug*.

Men i Bjurwalds bok skymtar också en annan förklaring, som hon gärna fått utveckla mer. Ända sedan nittiotalet har extremister på nätet odlat en särskild strategi: genom att ta många alias och logga in under olika ip-nummer vill man suggerera fram bilden av att man är betydligt fler än man är - för att inte säga en hel opinion. Det är också en strategi som vi känner igen ända ned i trettio- och fyrtiotalet - längst

fram går de välkammade och välartikulerade, längre bak kommer killarna med batonger. Verbala eller riktiga. Så har den politiska skrämpropagandan alltid fungerat. Hur många de verkliga skrivbordskrigarna är kan vi bara få reda på genom än mer seriös forskning.

Som Bjurwald skriver är öppenhet den enda motstrategin mot propaganda, motgiftet mot näthat är aldrig censur. Ändå måste det öppna samhället hantera det hatprat som sömlöst glider över i uppmaning till våld, och det är oroande att se hur klumpigt den svenska demokratin gör det i dag. En del ropar på förbud, vilket nog är en återvändsgränd. Samtidigt har rättsväsendet visat en förbluffande passivitet när det gäller att lagföra hets mot folkgrupp. Bjurwald visar tydligt hur svenska åklagare hyser beröringskräck för allt som har med internet att göra - om det inte handlar om fildelning.

Jag slår ihop boken med en stark känsla av att vi ska akta oss för att pillra på tryckfrihetsförordning och yttrandefrihetsgrundlag, helt enkelt därför att extremister har skadat yttrandefriheten förr. Men det vore välkommet att tillämpa de lagar om hot, förtal och hets mot folkgrupp som redan finns - och där den sistnämnda är en reaktion på andra världskrigets folkdöd.

Ola Larsmo
litteratur@dn.se